

Kolla aldrig en bra historia!

Spökerier, slagrutegubbar och annan vidskepelse är tacksamma ämnen att ta upp när man vill anlägga en "folklig" touch på en tidning eller ett TV-program. Sunt bondförnuft är ute. Det är alldeles för pråkigt i en tid som präglas av allt häftigare, läckrare, mer provocerande och högljudda tongångar. Eftertanke, kritik och skepsis förstör tempot. Folk kan ju tröttna.

TV3s satsning på det övernaturliga har uppvisat alla symptom på en genre som mer och mer lämnar journalistikens ideal och blir till underhållning, där allt är tillåtet. Förstör inte en bra historia med att kolla upp om den är sann. Och låt inte de torra och tråkiga vetenskapsmännen förstöra nöjet för den som vill tro. För vad hade hänt om redaktionen hade haft med sig en geolog eller geofysiker ut till Bosön, när jordstrålningsfenomenet skulle bevisas? Hade försökspersonerna då gått efter spikraka Currylinjer, eller hade tolkningen av resultatet möjligen varit en annan?

I TV2s Svar Direkt tas olika tokerier ibland upp till diskussion. Här finns däremot ofta representanter från både troende och skeptiskt håll med, och ibland blir diskussionerna ganska bra, trots det nästan orimligt uppskrivade tempot. Ett exempel på inslag som fungerade var debatten om håravfall och floran av mirakelmedel mot dito, tidigare i höstas.

Jordstrålning och spökerier

En Folkvettläsare i Närke har skickat oss två pressklipp, där försöken att vara "folklig" i själva verket vittnar om en underskattning av läsarnas förnuft. "Sme-Bertil varnar: Sängkläder innehåller kraftfält" är rubriken på den ena artikeln ur Nerikes Allehanda. Sme-Bertil Karlsson kan nämligen avslöja farlig jordstrålning med en stoppnål som häng-

Sme-Bertil i Lerbäck varnar för farliga sängkläder (Nerikes Allehanda).

er i en tråd. Det har han demonstrerat både i TV3 hos Aschberg, i radioprogram och i "otaliga" intervjuer i olika tidningar. Sen kan han avskärma strålningen med hjälp av koppartråd. Hans senaste upptäckt är att många moderna sängkläder är rena strålningsfälten. "Inte undra på sedan att äktenskapet spricker", säger Bertil.

I artikeln nämns att Sme-Bertil också protesterat mot Askersunds kommuns planer att bebygga ett område i Åsbro som ligger under en stor kraftledning. Jag tycker att en fara med den här typen av artiklar blir tydlig. För hur ska den som inte är kunnig på området skilja mellan vad som är folktro ("jordstrålning") och vad som är etablerad kunskap (riskerna med elektromagnetiska fält)?

Det finns saker som bara några få kan se, och de blir ofta mistrodda. Detta slås fast i Nerikes Allehanda i maj 1993. I artikeln porträtteras mediet Christina Rydholm, som ser vålnader av döda människor på vinden på Örebro slott. För henne är andar och människor från andra sidan lika verkliga som du och jag. Och varför skulle Christina ljuga? frågar sig artikelförfattaren.

Men det finns naturligtvis ett tredje alternativ, vilket sällan kommer fram i sådana här artiklar. Christina upplever

att hon ser saker, med det är **inre** upplevelser hon erfar. I en intervju med religionspsykologen Antoon Geels, som jag själv gjorde i somras för radions Vantandets värld, tolkas just uppenbarelser på detta sätt. Inre upplevelser av möten, med t ex Jesus eller Jungfru Maria, som ofta kan ha en oerhörd intensitet och betydelse för den som upplever visionen. Ibland till och med livsavgörande. Att påstå att dessa människor ljuger, när de berättar om sina möten blir därför inte relevant. Det talar sanning, men de berättar om sina inre upplevelser (som de oftast själva tolkar som yttre, "verkliga").

Cirklar i Sverige

"När den enorma kraft som finns i jordpulsenergin förstärks av en 'urladdning' från fornlämningarna kan en sådan här ring bildas i ett sädesfält."

Så kommenterar amatörforskaren Börje Ekbladh i Borås den 16 meter stora cirkeln som dök upp i en rågåker utanför Halmstad i somras. Artikeln publicerades i Göteborgsposten den 30 juli. Slagrutan gav kraftigt utslag, och Börje Ekbladh hoppades på fler urladdningar vid

nästa fullmåne. Att det ena fornminnet som styrt in energierna i själva verket låg 7 kilometer bort kom aldrig fram. Detta trots att Börje Ekbladh blev rikskändis när han deltog, och tilläts ta över, Nattkafé (den 29 juli) från Göteborg över vilket programledaren Britt-Marie Mattson helt tappade greppet, skriver Clas Svahn i en ledare i tidningen UFO-Aktuellt. "Ekbladh hittade raskt ett mönster i studion och drev sedan hela tiden tesen att det var naturens osynliga krafter som hade skapat alla cirkelarna. Mattson tappade hakan", skriver Clas Svahn.

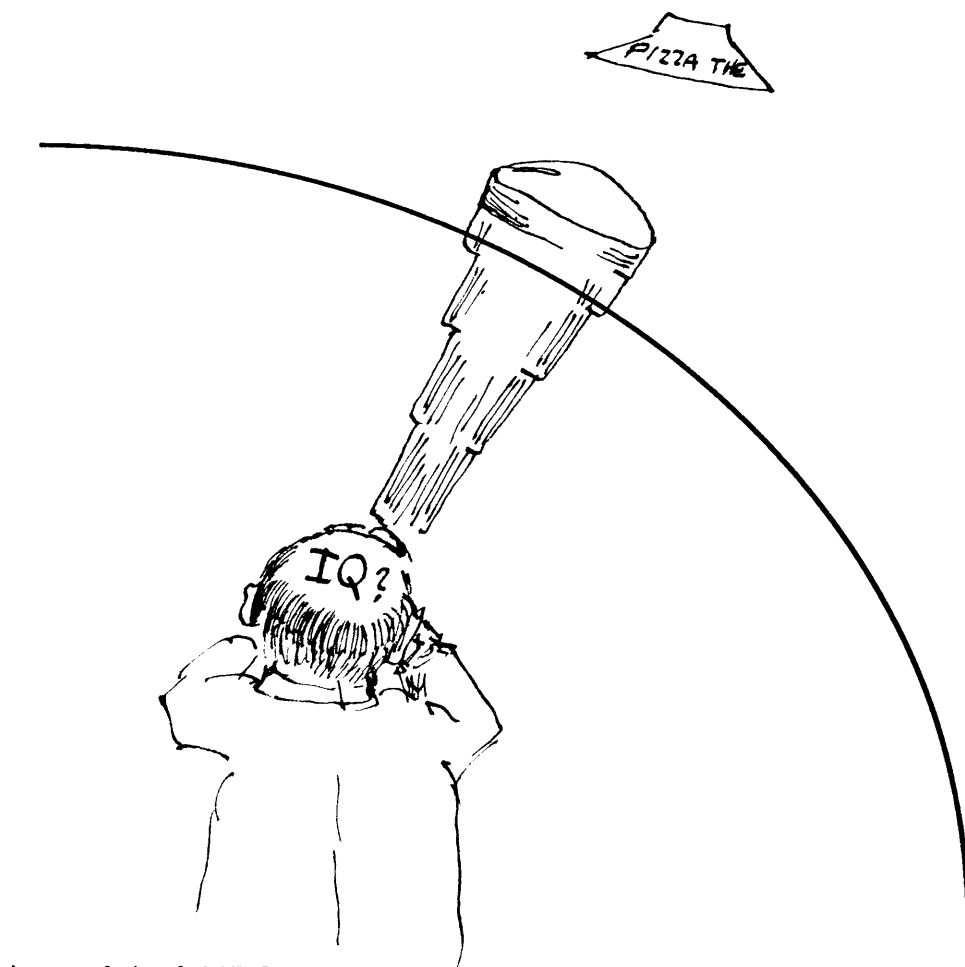
Dagen efter artikeln i GP citeras i samma tidning Erik Witalis, forskare vid FOA, som säger att det troligen handlar om spåren efter en klotblix: "Jag tror att de ursprungliga koncentriska cirkelarna har varit äkta", säger Witalis till GP, "men att det finns väldigt mycket bluff och bedrägeri i branschen."

Witalis teori om klotblixar (virvlar av joniserad luft) som en tänkbar orsak till de enklaste cirkelarna har tidigare beskrivits i Folkvett (3-4 1991).

UFO-Aktuellt har gjort en ambitiös genomgång av alla elva cirkelformationer som bildats i svenska sädesfält i sommar. Cirkelarna visas på bild och i flera fall avslöjas bluffmakare.

En 18-åring som tillsammans med en kamrat på mindre än två nattliga timmar skapade ett 40 meter stort sk piktogram är själv häpen över reaktionerna. "Det verkade som om folk ville bli lurade", säger han.

UFO-Aktuellts Clas Svahn skriver: Det finns all anledning att hålla huvudet kallt när det gäller cirkelformationerna. Den troligaste förklaringen är att nästan alla är gjorda av människor - för att lura andra människor. Kanske är ett fåtal orsakade av någon form av naturfenomen, men efter sommarens skörd är jag inte längre beredd att slå vad om ens detta.

Inget fel på UFO-skådare!

"Det är inget fel i huvudet på människor som ser flygande tefat eller varelser från yttre rymden (eller måste inte vara det). Den slutsatsen drar ett forskarlag vid Carlton-universitetet efter att ha gjort jämförande test på 49 personer som skådat så kallade UFO:s och 127 som inte gjort det." Resultaten publiceras i Journal of Abnormal Psychology (1 nov) och refereras i Svenska Dagbladet den 27 november.

Forskarna har mätt intelligens, mental stabilitet, benägenhet för fantasi och förutsättningar att bli hypnotiserade. Vad gäller fantasifullheten hade UFO-vittnena till och med lägre värden än kontrollgruppen.

"Enligt psykologen Elizabeth Loftus, som arbetar vid Washington-universitetet, handlar det om fenomenet att minnen kan förvrängas av önskningar och tankar. UFO-upplevelserna är i det avseendet bara lite mera extrema", (Science 12 nov, citerad i SvD).

Den i och för sig intressanta notisen aktualiserar terminologiproblemet UFO - flygande tefat. Den som sett ett UFO har sett något han *inte kan identifiera* (UFO=oidentifierat flygande objekt). Det behöver man väl knappast bli betraktad som tok eller fantasifull för att göra? Den som däremot hävdar att han har sett ett flygande tefat får nog vara beredd på en viss misstro. Kanske har han med fantasins hjälp konstruerat en farkost av ett stjärnfall, eller kanske har han haft en inre upplevelse, som verkat lika sann som om den hade varit på riktigt.

Anna Schytt